

POSTANOWIENIE

Dnia 18 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania W. w Ś. obecnie W.1 w Ś.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Poznaniu
z udziałem zainteresowanej Fundacji w Ś.
o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 maja 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 8 września 2021 r., sygn. akt III AUa 1334/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrot kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 8 września 2021 r. oddalił apelację W. w Ś. (WWS) od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 4 września 2019 r., oddalającego odwołania W. w Ś. i R. J. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu z dnia 4 grudnia 2018 r. stwierdzającej, że podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne R. J. z tytułu umowy o pracę u płatnika składek W. w okresie od października 2013 r. do września 2019 r. stanowią kwoty szczegółowo wskazane w zaskarżonej decyzji w których uwzględniono również 1)

przychód pracownika nazwany przez pracodawcę „stypendium naukowym” oraz 2) przychód pracownika uzyskiwany w ramach umowy o dzieło zawartej z Fundacją.

Odwołująca się W. wniosła od powyższego wyroku skargę kasacyjną. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie prawa materialnego: art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 12 ust. 1 i art. 21 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z art. 22 k.p. w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że wypłacane ubezpieczonemu przez odwołującą się stypendium naukowe stanowi przychód ubezpieczonego z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy i jako takie podlega zaliczeniu do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, podczas gdy wypłacane ubezpieczonemu stypendium naukowe stanowi świadczenie o niepracowniczym charakterze i nie wynika ze stosunku pracy, a tym samym nie może zostać zaliczone do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Nadto zgodnie z treścią art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przychód w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie stypendiów stanowią wyłącznie stypendia wypłacane bezrobotnym oraz stypendia sportowe, a zatem stypendia o innym charakterze aniżeli to wypłacane ubezpieczonemu.

Podnosząc powyższe zarzuty, odwołująca się wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji oraz zmianę decyzji organu rentowego w ten sposób, że z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne wyłączy przychody ubezpieczonego wypłacone mu z tytułu stypendium naukowego; ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji. Ponadto wniosła o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. W uzasadnieniu podniosła, że rozstrzygnięcie niniejszej sprawy uzależnione jest od dokonania wykładni przepisów art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z art. 22 k.p. w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Wskazała, iż na gruncie przywołanych przepisów sformułowała następujące zagadnienia: 1) czy stypendium przyznawane na podstawie przepisów ustawy - Prawo o Szkolnictwie Wyższym przez uczelnię wyższą niebędącą państwową ani samorządową osobą prawną, którego zasady przyznawania zostały zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki i które zostało przyznane pracownikowi tej uczelni zatrudnionemu na podstawie umowy o pracę stanowi przychód tego pracownika z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, podlegający doliczeniu do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne?; 2) czy przepis art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z brzmieniem art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi podstawę zwolnienia przychodów uzyskanych przez pracownika uczelni wyższej niebędącą państwową ani samorządową osobą prawną z tytułu stypendium przyznawanego i wypłacanego przez tę uczelnię, którego zasady przyznawania zostały zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, od obowiązku doliczenia do podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne?

Zdaniem skarżącej, o rozbieżności w orzecznictwie świadczą między innymi rozstrzygnięcia wydawane przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawach z odwołania WWS przeciwko pozwanemu organowi rentowemu w zakresie zasadności doliczania do podstawy wymiaru składek przychodów uzyskiwanych przez pracowników WWS z tytułu stypendium naukowego.

W wyrokach wydanych w sprawach: VIII U 200/19, VIII U 242/19, VIII U 244/19, VII U 290/19 (które to sprawy znajdują się aktualnie na etapie postępowań odwoławczych prowadzonych przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu) przyjęto, że przyznawane przez WWS swoim pracownikom stypendia naukowe stanowią wprawdzie przychód tych pracowników ze stosunku pracy, jednakże są one zwolnione z doliczania do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne na gruncie art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych kreującym co do tego rodzaju stypendiów zwolnienie o charakterze przedmiotowym.

W wyrokach wydanych między innymi w sprawach: VIII U 216/19 oraz VII U 206/19 (również znajdujących się aktualnie na etapie postępowań odwoławczych prowadzonych przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu) uznano, że przyznawane przez WWS swoim pracownikom stypendia naukowe stanowią przychód tych pracowników ze stosunku pracy, jak również, iż stanowią one stypendia naukowe korzystające ze zwolnienia przedmiotowego ustanowionego w art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, tym niemniej zwolnienie to odnosi się wyłącznie do zwolnienia od podatku dochodowego od osób fizycznych i nie znajduje ono zastosowania na gruncie odprowadzania składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, a wobec niewymienienia tego rodzaju stypendium w przepisach Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe przychody otrzymywane z tytułu tego stypendium podlegają doliczeniu do podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

W ocenie odwołującej się, żaden z powyższych poglądów nie jest prawidłowy, albowiem stypendia naukowe, o których mowa w art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, nie podlega oskładkowaniu składkami na ubezpieczenie społeczne już tylko z tego powodu, że nie stanowią one przychodu ze stosunku pracy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania; ewentualnie wniósł o oddalenie skargi oraz zasądzenie od odwołującej się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący

źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie. Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może sprowadzać się do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia, ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które

można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające, a dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym. Prezentacja tej przesłanki przedsądu nie polega jedynie na sformułowaniu problemu prawnego bazującego na przepisach powołanych w podstawie skargi kasacyjnej. Konieczne jest przedstawienie odpowiedniego wyводу jurydycznego, wykazującego nie tylko zasadność preferowanego przez skarżącego sposobu rozstrzygnięcia zagadnienia, ale także wadliwość rozwiązania postawionego problemu przez Sąd drugiej instancji przy wykorzystaniu zapatrywań prawnych wyrażonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, opartych na poczynionych w sprawie jednoznacznych i stabilnych ustaleniach faktycznych, wiążących Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki przyjęty jest przy przedstawieniu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje i przedstawiać argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”. Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie

występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecnictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane; z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanych przez siebie przesłanek przedsądu. Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w

orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie. Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni

przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może sprowadzać się do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia, ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające, a dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym. Prezentacja tej przesłanki przedsądu nie polega jedynie na sformułowaniu problemu prawnego bazującego na przepisach powołanych w podstawie skargi kasacyjnej. Konieczne jest przedstawienie odpowiedniego wyводу jurydycznego, wykazującego nie tylko zasadność preferowanego przez skarżącego sposobu rozstrzygnięcia zagadnienia, ale także wadliwość rozwiązania postawionego problemu przez sąd drugiej instancji przy wykorzystaniu zapatrywań prawnych wyrażonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, opartych na poczynionych w sprawie jednoznacznych i stabilnych ustaleniach faktycznych, wiążących Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki przyjęty jest przy przedstawieniu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe

było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje i przedstawiać argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”. Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane; z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że odwołująca się nie wykazała istnienia powołanych przez siebie przesłanek przedsądu.

Przedstawiane przez skarżącą problemy prawne w zakresie interpretacji powołanych przepisów prawnych zostały poddane wnikliwej analizie przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 października 2022 r., II USKP 21/22 (niepublikowanym).

W sprawie tej, dotyczącej odwołania WWS od decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu i przedmiotowo tożsamej z niniejszą sprawą, Sąd Najwyższy stwierdził, że podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne ubezpieczonego z tytułu umowy o pracę u płatnika składek stanowią kwoty szczegółowo wskazane w tej decyzji, w których organ uwzględnił (także) przychód pracownika nazwany przez pracodawcę „stypendium naukowym”, jak i przychód pracownika uzyskiwany w ramach umowy o dzieło zawartej z Fundacją E. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Najwyższy wyjaśnił, że katalog obowiązków pracowników akademickich na gruncie obowiązującej poprzednio ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym został określony w art. 111, jednak wymienione w nim obowiązki nie miały charakteru wyczerpującego. Przepis ten określał istotę aktywności zawodowej poszczególnych grup nauczycieli akademickich. Pozostałe

obowiązki nauczycieli akademickich wynikają z innych przepisów Prawa o szkolnictwie wyższym, przepisów szczególnych oraz z przepisów powszechnego prawa pracy, które stosuje się w zakresie nieuregulowanym w tej pragmatyce (art. 136 ust. 1 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym). Treść obowiązków, do pewnego stopnia, mogły również determinować postanowienia autonomicznych źródeł prawa, w tym statutów szkół wyższych. W każdym przypadku doprecyzowanie obowiązku może nastąpić w akcie, na podstawie którego powstaje stosunek pracy. Przedmiot obowiązków zawodowych wyliczonych w art. 111 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym odpowiadał charakterowi pracy w poszczególnych grupach nauczycieli akademickich. W przypadku pracowników naukowo-dydaktycznych są to: praca naukowa, obowiązki dydaktyczne oraz zaangażowanie organizacyjne. W przypadku tego rodzaju pracowników charakterystyczne jest połączenie aktywności naukowej i dydaktycznej. W odróżnieniu od tej grupy pracownicy naukowcy są obowiązani jedynie do aktywności naukowej i organizacyjnej, a pracownicy dydaktyczni mają przede wszystkim realizować obowiązki z zakresu kształcenia i wychowywania studentów, obok których ustawodawca wymienia aktywność organizacyjną oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych. (Ł. Pisarczyk [w:] Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107-158 oraz 196-201a i 226 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, red. K. W. Baran, Warszawa 2015, art. 111).

Z ustaleń faktycznych wiążących dla Sądu Najwyższego w tamtej sprawie (II USKP 21/22) – tak jak i w niniejszej sprawie - wynikało, że ubezpieczony był zatrudniony na stanowisku pracownika naukowo-dydaktycznego, zatem miał do niego zastosowanie art. 111 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym również w zakresie wykonywania obowiązków, do których należy zaliczyć także te o charakterze naukowym. Wynikało to dodatkowo z postanowień Statutu WWS, w tym § 46 ust. 1, który w zakresie obowiązków pracowników odwoływał się ogólnie do treści art. 111 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, bez szczegółowego wskazania ust. 5 tego przepisu. Ponadto, z istoty umowy o pracę z ubezpieczonym, zatrudnionym na stanowisku naukowo-dydaktycznym, wynikał obowiązek pracowniczy w postaci realizacji określonych prac naukowo-badawczych jako rodzaj umówionej pracy, tj. pracę pracownika naukowo-dydaktycznego. Na sferę

aktywności naukowej (pracownicy naukowo-dydaktyczni oraz naukowcy) składają się: prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych, a także rozwijanie twórczości naukowej albo artystycznej (w zależności od charakteru pracy). Oba elementy wskazane przez ustawodawcę (badania i twórczość) są ze sobą ściśle powiązane. W wielu dziedzinach twórczość stanowi bowiem rezultat pewnego procesu naukowego (badawczego), którego efektem mają być określone osiągnięcia naukowe. Dlatego prawidłowe wykonanie obowiązku nałożonego przez ustawę wymaga zarówno aktywności badawczej, jak i efektów procesu twórczego.

Sąd Najwyższy miał przy tym na uwadze, zgodnie z sugestią skarżącej, że w szczególności sposób ustawodawcy traktuje nauczycieli akademickich zatrudnionych na uczelniach zawodowych, stanowiąc, że mogą oni - ale nie muszą - uczestniczyć w pracach badawczych, nie zastrzegając przy tym, iż chodzi tylko o pracowników dydaktycznych zatrudnionych na tych uczelniach. Stwarza to sugestię, że w uczelniach tych nie można zatrudniać nauczycieli akademickich na stanowiskach naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych, ale jedynie można wykonywać pracę na stanowiskach dydaktycznych i jednocześnie może to prowadzić do wniosku, że o ile na uczelniach zawodowych do prowadzenia prac naukowych mogą zostać zobowiązani np. wykładowcy, o tyle możliwości takiej nie ma w przypadku pracowników dydaktycznych zatrudnionych na innych uczelniach. Odnosząc się do tego poglądu, Sąd Najwyższy zgodził się ze stanowiskiem doktryny, że art. 111 ust. 5 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym jest tak skonstruowany, że jego wykładnia gramatyczna może prowadzić do niezasadnego wniosku, iż nauczyciel akademicki zatrudniony w szkole zawodowej sam decyduje, czy uczestniczy w pracach badawczych (czyli nie ma takiego obowiązku), natomiast organ kolegialny wskazany w statucie może jedynie określić warunki ich prowadzenia, nie mogąc zobowiązać go do wykonywania takich prac (W. Sanetra [w:] Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, red. M. Wierzbowski, Warszawa 2013, art. 111).

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy, wypada stwierdzić, że ubezpieczony, zatrudniony na stanowisku nauczyciela akademickiego na etacie naukowo-dydaktycznym, powinien był realizować również obowiązki polegające na pracy naukowej, na co wskazuje treść umowy o pracę, statutu uczelni, oraz przepisy ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym. Oznacza to, że nieoskładkowany

przez płatnika przychód ze stosunku pracy zwany „stypendium naukowym” był przeznaczony na wynagrodzenie za realizację obowiązków umownych ubezpieczonego pracownika.

Nawiązując do przedstawianych przez skarżącą problemów prawnych, warto podkreślić, że Sąd Najwyższy w sprawie II USKP 21/22 rozstrzygnął również, iż w przypadku wypłacanych przez odwołującą się stypendiów naukowych w rozumieniu art. 21 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, trudno uznać te świadczenia za przychód ze stosunku pracy zwolniony z oskładkowania. Zgodnie z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r., podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych osiągniany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, z zastrzeżeniem art. 18 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 2 tego rozporządzenia. Przepisy te zawierają zamknięty katalog wyłączeń przedmiotowych, to jest rodzajów przychodów ze stosunku pracy, które zwolnione są z oskładkowania. Katalog ten powinien być ściśle interpretowany. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że prawo ubezpieczeń społecznych jest - ze swych założeń - prawem ścisłym i sformalizowanym, opartym na bezwzględnie obowiązujących normach, z wyłączeniem możliwości ich interpretowania z uwzględnieniem obowiązujących w prawie cywilnym reguł słuszności. Powoduje to konieczność ścisłego wykładania jego przepisów (por. np. uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, OSNP 2010 nr 21-22, poz. 267; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 338; z dnia 26 lipca 2011 r., I PK 22/11, OSNP 2012 nr 19-20, poz. 235; z dnia 19 grudnia 2012 r., I UK 320/12, LEX nr 1308047). Skoro zatem katalog dostępnych w § 2 wyłączeń należy wyklądać ściśle, to trzeba przyjąć, że nie są zwolnione z oskładkowania świadczenia w katalogu tym niewymienione, a nie wymieniono w nim stypendiów naukowych.

W dalszej kolejności Sąd Najwyższy (w sprawie II USKP 21/22) miał na względzie, że zgodnie z art. 21 ustawy o podatku dochodowym, z podatku dochodowego zwolnione zostały określone przychody. Zwolnienie takie nie oznacza, że przychody te przestają być przychodami w rozumieniu art. 12 ust. 1 tej

ustawy. Z kolei art. 4 pkt 9 ustawy systemowej odsyła do pojęcia przychodu w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym, a nie do art. 21 tej ustawy. Zatem zakwalifikowanie określonego przychodu jako zwolnionego na gruncie art. 21 ustawy o podatku dochodowym z opodatkowania podatkiem od osób fizycznych (zwolnienie przedmiotowe), nie wyklucza uznania tego przychodu jako oskładkowanego na gruncie systemu ubezpieczeń społecznych, który posiada własną, autonomiczną regulację w zakresie wyłączenia określonego rodzaju przychodów ze stosunku pracy z podstawy wymiaru składek. Regulacją taką jest § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r., z którego treści nie wynika, że stypendia naukowe, jako przychód ze stosunku pracy, podlegają wyłączeniu z podstawy wymiaru składek. Przepisy ustawy systemowej posługują się pojęciem stypendium wyłącznie w kontekście stypendium dla osób bezrobotnych, stypendium sportowego czy stypendium doktoranckiego. Można dopatrywać się podobieństwa co do charakteru stypendium doktoranckiego do instytucji stypendium naukowego, jednak zgodnie z art. 18 ust. 4 pkt 2b ustawy systemowej, stypendia doktoranckie podlegają oskładkowaniu. Należy zatem stwierdzić, że gdyby intencją ustawodawcy było wyłączenie stypendiów naukowych z oskładkowania, to wprowadziłby uregulowanie w tym zakresie w przepisach prawa ubezpieczeń społecznych.

Wobec dokonanej przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 października 2022 r., II USKP 21/22 wykładni przepisów, które stały się przedmiotem rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych, potwierdzonej w kolejnych orzeczeniach Sądu Najwyższego zapadłych w sprawach ze skarg kasacyjnych odwołujących się (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 listopada 2022 r., II USK 9/22; z 8 lutego 2023 r., II USK 97/22; z 9 marca 2023 r., II USK 98/22; z 13 kwietnia 2023 r. II USK 123/22; z 19 kwietnia 2023 r. II USK 248/22, niepublikowane), należy stwierdzić, że nie zachodzą wskazane przez skarżącą przesłanki przedsądu.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł stosownie art. 398²¹ w związku z art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

(J.K.)

[f.n]